

(יבמות כ' ע"ב) לענין אלמנה לכהן גדול וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט, שעשה דוחה לא־תעשה, והולד כשר.

לכן נראה לענ"ד, שכל שיש הכרח בניתוח, אין זה פצוע דכא בידי אדם, והוא מותר באשתו.

תשובה

למעשה נראה שיש לחלק בין שני סוגים של פצוע דכא שנגרם ע"י ניתוח: אם הניתוח היה הכרחי משום פיקוח נפש או משום סכנת אבר – אדם זה נחשב כפצוע דכא בידי שמים או כפצוע דכא בהיתר, והוא מותר לבוא בקהל. והוא הדין אם האבר עצמו נפגע קשה ע"י המחלה, והניתוח רק הרחיקו מן הגוף. אך אם אף אחד מהתנאים הללו לא התקיים, יש לאדם זה דין של פצוע דכא.

עוד יש להביא סברה להתיר, מחידושי הגר"ש שקופ (כתובות ס' ד'). הוא מביא שם את דברי הירושלמי (שבת פ"ג ה"ו):

היה מפקח בגל, ונתכונן להעלות צרור של זחובים עמו – מותר.

והפוסקים התירו אע"פ שמתכוון גם להעלות את הזחובים. וכתב הגר"ש שקופ, שהטעם להתיר הוא משום שפיקו"נ הוא מצוה שהאדם חייב לעשותה, ולכן חשבינן מה שנעשה אגב מעשה ההצלה כדבר הבא ממילא, ואינו מחוייב להסיר את התועלת שבאה לו אגב כך, ע"ש.

ולפי מה שכתבנו, שבסכנת אבר מותר לנתח אע"פ שמסרס, משום שבמקרה זה מצוות "והשבותו" דוחה לא־תעשה, יש לומר שבעשה דוחה לא־תעשה כבר מצינו במקום אחר שהעבירה כאילו לא נעברה כלל. וכך נאמר

סימן עג

נישואי בעלת תשובה לכהן

ראשי פרקים

שאלה

א. מחלוקת התנאים בהגדרת "זונה"

ב. שיטת הסמ"ג

ג. שיטת הרמב"ם והראב"ד בפנוי הבא על הפנויה

ד. הקשר בין ביאת איסור לדין "זונה"

ה. החשש שמא נבעלה לפסול

תשובה

מסקנות

שאלה *

כהן בן תורה הכיר בחורה יראת שמים ורצינית. כשעמדו להחליט להינשא, הודתה בפניו הבחורה, שתקופה מסויימת, בהיותה חילונית, חיתה חיי אישות עם בחור יהודי, אולם אח"כ התחרטה על מעשיה וחזרה בתשובה, ועתה היא

* מרחשון שדמ"ת.

רוצה לבנות בית של תורה. אותו בחור ידוע כיהודי כשר לבוא בקהל. האם מותר לאותו כהן לשאת הבחורה הזאת לאשה?

א. מחלוקת התנאים בהגדרת "זונה"

הגמרא (יבמות ס"א ע"ב) מביאה ברייתא הדנה בהגדרת "זונה" האסורה לכהן:

"זונה" – זונה כשמה, דברי ר' אליעזר.

ר' עקיבא אומר: זונה – זו מופקרת.

ר' מתיא בן חרש אומר: אפילו הלך בעלה

להשקותה ובא עליה בדרך, עשאה זונה.

ר' יהודה אומר: זונה – זו איילונית.

וחכמים אומרים: אין זונה אלא גיורת ומשוחזרת ושנבעלה בעילת זנות.

ר' אלעזר אומר: פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות, עשאה זונה.

ג. שיטת הרמב"ם והראב"ד בפנוי הבא על הפנויה

נראה שניתן לענות על שאלה זו, מתוך עיון בשיטת הרמב"ם והראב"ד בסוגיא זו (עי' בהרחבה לקמן סי' ע"ה אות ב"ה). וכך כתב הרמב"ם (הל' אישות פ"א ה"ד):

...כל הבעל אשה לשם זנות בלא קידושין – לוקה מן התורה, מפני שבעל קדשה.

על כך כתב הראב"ד (השגה שם):

אין קדשה אלא מזומנת, והיא המופקרת לכל אדם. אבל המייחדת עצמה לאיש אחד – אין בה לא מלקות ולא איסור לאו...

ועיין מג"מ (שם) שהביא ראייה לדעת הרמב"ם מר' אלעזר, הסובר שפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה. שכן אם אין איסור כלל בביאה זו, היאך עשאה זונה? (והנחתו היא שרק מי שעוברת עבירה נעשית זונה, ולא יתכן שאשה תיעשה זונה בביאת היתר. ועיין להלן אות ד').

אך יש להעיר על דבריו ממה שכתב הרמב"ם בהל' נערה בתולה (פ"ב ה"ז):

שזה שחייבה התורה לאתם ומפתה ממון, לא מלקות, בשאינו הדבר מקרה, שלא מדעת אבית, ולא הכינה עצמה לכך; שדבר זה אינו הווה תמיד ואינו מצוי. אבל אם הניח זה בתו הבתולה מוכנת לכל מי שיבוא עליה, גרם שתימלא הארץ זימה... והמכין בתו לכך, הרי היא קדשה, ולוקה הבעל והנבעלת משום "לא תזדה קדשה"...

עי"ש ובראב"ד (השגה שם). נמצינו למדים מדברי הרמב"ם, שביאה מקרית אינה אסורה באיסור לאו, וא"כ האשה הכינה את עצמה לכך. ומכאן יוצא שבביאה אחת אינה נעשית זונה אף לר' אלעזר. וא"כ מאי איכא בין ר' אלעזר לר' עקיבא? ובדעת הרמב"ם אי אפשר לומר מה שכתבו התוס' ישנים (לעיל אות א'), שלר' אלעזר די בביאה אחת, ולר' עקיבא צריך ביאות הרבה. והכרח לומר בהסבר שיטת הרמב"ם, שלדעת ר' אלעזר האשה נחשבת לזונה רק אם הכינה עצמה לכך, ואפילו אם נבעלה רק לאדם אחד;

וכתבו בתוס' ישנים (שם ד"ה פנוי):

איכא בין ר' עקיבא לר' אלעזר, דר' עקיבא אומר, זונה זו מופקרת, רגילה בזנות כמה פעמים, אבל בביאה ראשונה לא עשאה זונה. ולר' אלעזר – עשאה זונה בפעם אחת.

ומדבריהם משמע שאפילו זינתה עם אדם אחד; כיון שזינתה פעמים הרבה, הוי קביעות ולא מקרה, ולכן אסורה.

ב. שיטת הסמ"ג

במסקנה אומרת הגמרא (שם):

אמר רב עמרם: אין הלכה כר' אלעזר.

עפ"י זה כתב המחפש"ל (יש"ש יבמות פ"ו סי' כ"ו) בשם הסמ"ג (לאוין קכ"א), שמכיון שהגמרא נקטה רק "אין הלכה כר' אלעזר", משמע שראוי להחמיר כדברי כל שאר התנאים. וא"כ מן הראוי להחמיר כר' עקיבא, הסובר שהמופקרת אסורה. והביית-שמואל (אה"ע סי' ז' ס"ק י"ט) הביא להלכה את דברי המהרש"ל.

לפי מה שכתבו התוס' ישנים, מופקרת, לדעת ר' עקיבא, היא מי שזינתה כמה וכמה פעמים. ולפי הגדרה זו, אמנם פנויה שזינתה פעם אחת בלבד עם יהודי כשר – כשרה לכהונה, משום שאין הלכה כר' אלעזר. אך מי שזינתה כמה וכמה פעמים, מן הראוי להחמיר בה, כדעת ר' עקיבא.

ובמשל"מ (הל' איסורי ביאה פ"ח ה"א, בסוף דבריו הארוכים, ד"ה ויש לחקור) חקר בדברי ר' אלעזר, הסובר שפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה, אם הדברים אמורים דווקא כשבא עליה בדרך הפקרות, או שהיא נעשית זונה גם אם ייחדה לעצמו לשם פילגש, אך לא העלה דבר ברור. וא"כ יש להסתפק גם אליבא דר' עקיבא, אם דווקא במופקרת לכל אדם אסור ר' עקיבא, או אפילו במיוחדת לאדם אחד, אך ללא חופה וקידושין.

ואין הדבר תלוי אלא בפגימה, ומפי השמועה למדו שאינה פגומה אלא מאדם האסור לה או מחלל.

אולם בהמשך דבריו (ד"ה אולם) מצדיק האור"ש מח את דברי המג"מ, עפ"י הגמ' בסנהדרין (נ"א ע"א):

"ובת איש כהן (כי תחל לזנות)... יכול אפילו פניה? הא 'לזנות' נתייב - כדד' אלעזר, דאמר: פנוי הבא על הפנויה שלא לשום אישות, נעשאה זונה..."

וע"כ יש איסור בפנוי הבא על הפנויה. ולכן סברה הגמ' בהו"א שיש חיוב מיתה בבת כהן שזינתה בהיותה פנויה, שכן אם אין איסור, על מה ימיתו אותה?

ולפי זה צריך לומר, שאמנם לשיטת הרמב"ם אשה נעשית זונה גם ללא איסור, כגון בחלל הבא על בת ישראל, אף אם הוא פנוי הבא על הפנויה, כיון שפגום הוא. אך פנוי הבא על הפנויה אינו פגום, ולמה יעשה אותה זונה? אלא ע"כ יש איסור בדבר ולכן היא נעשית זונה לדעת ר' אלעזר במקרה זה.

ועי"ש בהמשך דברי האור"ש מח (ד"ה ואחרי), שלדעתו אינו עובר בלאו אלא במופקרת לכל; אך אם היא מיוחדת לאיש אחד, אין בזה אלא איסור עשה שמבטל מצוות קידושין, ולא איסור לאו של "לא תהיה קדשה". (עי' בהרחבה לקמן סי' ע"ה אות ר', סי' פ"ב אות א'). ולפי זה, אפילו לר' אלעזר אינה נעשית זונה אלא כשאינה מיוחדת לאיש אחד, אך במיוחדת לאיש אחד אינה נעשית זונה.

אלא שצ"ע לפי זה, מה בין ר' אלעזר לר' עקיבא? וצריך לומר כדברי התוס' ישנים, שלר' אלעזר נעשית זונה בביאה אחת, אע"ג שייתכן שהדבר היה במקרה; ואילו לר' עקיבא היא נעשית זונה רק בכמה ביאות, שאין הדבר במקרה, אלא הוחזקה בזנות. אך לשניהם הדברים אמורים דווקא במופקרת לכל ולא במיוחדת לאדם אחד.

והנה כשנבוא לסכם, נמצא שאף אם נחשוש לדעת הסמ"ג, הסובר שיש לחוש לכתחילה

ואילו לדעת ר' עקיבא היא נחשבת לזונה רק אם הפקירה את עצמה לכל. ור' אלעזר ור' עקיבא נחלקו בגדר "קדשה", אם קדשה היא המופקרת לאדם אחד או המופקרת לכל.

ונראה שזוהי המחלוקת שבין הרמב"ם והראב"ד בדינו של מי שבא על הפנויה: שהרמב"ם סובר שההגדרה של קדשה היא כר' אלעזר, והראב"ד - כר' עקיבא. (ולכן לדעת הרמב"ם, הל' איסורי ביאה פ"ח ה"א"ה"ב - מכיון שאין הלכה כר' אלעזר לענין איסורה לכהן, הוא הדין שאין הלכה כשאר התנאים בברייתא שם, ולא כהסמ"ג). ואילו הסמ"ג, הסובר שלאוסרה לכהן יש לחוש לדעת ר' עקיבא ולא לדעת ר' אלעזר, כנראה סובר כדעת הראב"ד, שרק מופקרת לכל אסורה, אך מופקרת לאדם אחד אין בה איסור, וממילא אין גם לאוסרה לכהן.

ואולי גם התוס' ישנים התכוונו לחלק בין אשה שזינתה עם אדם אחד לבין מי שזינתה עם הרבה בני אדם: שאם זינתה עם אדם אחד, אינה נחשבת לזונה לפי דעת ר' עקיבא, ואילו לדעת ר' אלעזר, אף אם זינתה פעם אחת עם אדם אחד נחשבת לזונה, כיון שהכינה את עצמה לכך.

ומכאן יוצא שלדעת כל הראשונים בהסבר דעת ר' עקיבא, אין אשה נאסרת לכהן בביאה של אדם אחד, אלא כשהיא מופקרת לכל.

ד. הקשר בין ביאת איסור לדין "זונה"

מה שכתבנו עד כה הוא עפ"י שיטת המג"מ (שם), הסובר שאיסור "זונה" לכהן תלוי באיסור שעברה. אך האור"ש מח (הל' אישות פ"א ה"א ד"ה ה"ב) הקשה עליו מכך שמצינו בהלכה אשה האסורה משום "זונה" למרות שלא עברה עבירה. וכך כתב הרמב"ם (הל' איסורי ביאה פ"ח ה"ה):

הא למדת, שאין היותה זונה תולה בבעילה של איסור. שהרי הבא על הנדה ועל הקדשה והנתבעת לבהמה, נבעלה באיסור ולא נעשית זונה; ומי שנישאת לחלל ונבעלה בהיתר, נעשית זונה.

בתולה, שהרי יכולה להערים עליו בדם ציפור וכדו'. ואף אם לא תערים עליו, סתם בחור כשר אינו בקי בפתח פתוח. (ועיין שושנת העמקים להפמ"ג, כלל ד' ד"ה שאלה פנויה).

תשובה

אם אותו כהן היה בא לכתחילה להתייעץ עמנו אם להכיר בחורה כזאת, אולי היינו ממליצים לו שלא יכירנה. אך לאתר שהכיר אותה ומצאה כשרה וצנועה וראויה לבנות עמה בית של תורה, מה' יצא הדבר, ומן הסתם הזיווג יעלה יפה.

מסקנות

- א. "זונה" היא מי שנבעלה בעילת איסור. ויש חוששים לדעת ר' עקיבא, הסובר ש"זונה" היא מופקרת.
- ב. לדעת ר' עקיבא "זונה" היא דווקא אשה המופקרת לכל.
- ג. אשה המודה שנבעלה לאדם כשר, נאמנת, ואין חוששים שנבעלה לפסולים.

לדעת ר' עקיבא, אין הדברים אמורים אלא במופקרת, אבל במיוחדת לא פסל ר' עקיבא. ולפיכך היא מותרת לכהן אפילו לדעת הרמב"ם הסובר שיש איסור לאו בפנוי הבא על הפנויה. וק"ו שהיא מותרת לדעת הראב"ד, שלדעתו אין זונה אלא מופקרת, ואין אשה נעשית זונה אלא כשעברה על לאו (עיין השגות הראב"ד: הל' איסורי ביאה פ"ח ה"א, הל' אישות פ"א ה"ד).

ה. החשש שמה נבעלה לפסול

מיהו יש לחוש שמה נבעלה גם לאנשים אחרים כשם שנבעלה לאותו בחור שסיפרה עליו. אך נראה שהיא נאמנת לומר שלא נבעלה לפסולים. ואפילו אם נאמר שאין אשה נאמנת אלא בתרי רובי (עי' כתובות ט"ז ע"א), גם כאן יש לה תרי רובי: רוב הנמצאים באותו מקום שגרה בו, ורוב המדינה, שסוף־סוף רובם יהודים כשרים. ועוד, הרי יש לה מיגו של "הפה שאסר הוא הפה שהתיר". שהרי היא שגילתה לו שאינה בתולה, והיא שאמרה שנבעלה ע"י יהודי כשר. ואין לומר שכאן אין "הפה שאסר" בגלל שסופה להיבעל לאותו כהן והוא היה מגלה שאינה

סימן עד

גיורת שנישאה לכהן

בדבר, ועתה נודע לו שהדבר אסור. לאותו כהן יש בנים ממנה הלומדים בתלמוד־תורה חרדי. הוא לא נקרא בשם כהן ולא עלה לדוכן ואף לא לתורה ככהן. איש אינו יודע שהוא כהן, ורק אביו מסר לו בערוב ימיו שהוא כהן. יש גם ספק על התוקף של נישואיו. הוא נשא את אשתו בנישואין אזרחיים כשהיתה גויה, ואח"כ התגיירה ולא נישאה לו כהלכה כדת משה וישראל. קשה עליו פרידתו מאשתו. הדבר עלול גם לפגוע בילדיו שכרגע מתחנכים לתורה

ראשי פרקים

- א. טעם איסור גיורת לכהן
  - ב. הדין ללא קידושין
  - ג. גיור לשם נישואין לכהן
- תשובה

שאלה *

כהן, שהיה חילוני ונעשה בעל תשובה, נשא גיורת בעודו חילוני, ולא ידע כלל שיש איסור

* מרחשוון תשנ"ג.